

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, Driebergen; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

De Schriftuurlijke regel

”Zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben, en nochtans zullen geloofd hebben”.

Johannes 20 : 29a.

Hoe hebben de discipelen op het Paasfeest gezongen! En de vrouwen en de Emmaüs-gangers! 't Was echt Paasfeest geworden. Door de Paasboodschap: de Heere is waarlijk opgestaan.

Denkt u aan de Emmaüs-gangers. De gehele Paasdag bedroefd, en naarmate de dag vorderde al meer bedroefd. Die tranen zijn gedroogd. Ze zijn veranderd in grote blijdschap. Aan het einde van de dag toen Hij, de Opgestane, hun bekend werd onder de breking van het brood. Toen zijn ze teruggesneld naar Jeruzalem, en daar temidden van de anderen hebben ze de Paasliederen gezongen.

Er was een uitzondering. Voor een was het geen Paasfeest geworden. Dat was Thomas. Hij heeft bij de anderen gezien hoe hun droefheid veranderd was in een blijde rei. Hij heeft de vreugde van hun aangezicht zien stralen. Hij heeft hun zingen gehoord. Maar Thomas werd bij al die blijdschap al meer somber. Een week lang ging hij in het diepe duister. Hij hield zich aan de feiten. Jezus was gestorven aan het kruis op Golgotha. Het was afgelopen met Jezus. Nooit meer zou Thomas met Jezus gaan; nooit meer Zijn woorden horen. Daar was een punt achter gekomen. Thomas weer alleen, alleen door het leven en straks alleen sterven.

Wat zal er allemaal in die week niet in zijn hart zijn omgegaan. Wat zal zijn ziel niet terneergebogen zijn geweest en was zijn hart niet onrustig!

Aan wie lag dat nu eigenlijk? Lag dat aan de opgestane Paaskoning? Is Hij te berispen omdat Hij die Thomas zolang in het duister liet? Neen, o neen. Dat lag helemaal aan Thomas. Aan hem alleen!

Thomas was echt kind van God. U kunt hem niet noemen onbekeerd. Een bekeerde kan helaas weer onbekeerd worden. Ik bedoel niet dat Gods kind kan afvallen. Maar wel kan het voor een tijd weer onbekeerd worden. Zo was het bij Thomas niet. U kunt Thomas ook niet noemen een tijdgelovige. Ook dat kan helaas. Als verdrukking en vervolging komen kan het geloof ineen schrompelen, zoals dat opgekomen zaad in een steenachtige bodem verschrompelt bij het opgaan der zon. Maar ook dit was bij Thomas niet.

Thomas had last van tijd-ongeloof. En dat komt meer voor bij Gods kinderen. Thomas ging leven bij eerst zien dan geloven. En daarbij levend vond hij de anderen inzake het geloof maar oppervlakkig. Dat ging volgens Thomas te snel. Dat kon zo maar niet. Hij zou zich niet bedriegen. "Indien ik in Zijn handen niet zie het teken der nagelen, en mijn vinger steke in het teken der nagelen, en steke mijn hand in Zijn zijde, ik zal geenszins geloven".

Gaat u Thomas nu niet terstond berispen. Want we zijn eigenlijk allemaal zo. Thomas redenering is echt menselijk, daarom ook begrijpelijk. Die redenering behoort bij ons vlees, bij onze gevallen staat.

Men zegt: ik moet eerst God zien, dan zal ik geloven dat God is. Ik moet eerst zien dat God

alles geschapen heeft, dan zal ik geloven dat Hij alles heeft gemaakt. Ik moet eerst zien dat er een hemel en een hel is, dan zal ik geloven. Ik moet eerst zien dat er na de dood wat is, dan zal ik geloven.

We zijn ook geheel onbekwaam geworden door de val in Adam tot geloven. We zien aan wat voor ogen is. Het echte geloof komt niet voort uit onze natuur; is tegennatuurlijk en bovennatuurlijk; is het werk van de Heilige Geest.

Dus laten we geen stenen gaan opnemen om ze op Thomas te werpen. De eerste steen moeten we op ons zelf werpen, omdat we onszelf zo gemaakt hebben. Dus niet God, maar wijzelf. Wijzelf met dat verschrikkelijk ongelooft, dat Gods waarheid teniet maakt. Dat de waarachtige God tot een leugenaar maakt.

In het kerkelijk leven zijn er de afwachters. Ze weten vanuit het Evangelie: God moet het doen. Dat weten is juist. Wij kunnen niet en wij willen niet. Niets uit ons, alles uit Hem. Er zal er niet één boven komen die roemt in eigen prestatie. Niet God zal ons danken, maar wij zullen de Heere danken. Geheel en al. Er zal slechts zijn één roem, de roem in de Heere.

Waar zit nu bij die afwachters de knoop? Wel zij willen eerst zien, daarna zullen zij geloven. Zij willen eerst Gods werk in hen zien. Als ze dat maar kunnen constateren dan weten ze dat ze zich niet bedriegen, dat ze niet met een ingebeelde hemel voor eeuwig verloren zullen gaan. Hun geloof zou als inhoud moeten hebben dat wat ze van Gods werk in hen zien. Zolang ze dat werk Gods in hen niet zien, passen ze wel op om zich gelovig te noemen.

Die afwachters komen geen stap verder. Waarom niet? Omdat hun gedachte on-schriftuurlijk is. Zij leven bij hun zienswijze, en dat is gevaarlijk, levensgevaarlijk. We zullen ons moeten laten gezeggen door het Woord, buigen onder het Woord.

Dat Woord spreekt zo heel duidelijk. 't Is niet eerst zien, daarna geloven; maar eerst geloven, daarna zien. Het geloof geeft ervaring en bevinding. Maar nooit klim ik op van ervaring en bevinding tot geloof.

Als Gods Woord, als de Heere Jezus nu zelf de noodzakelijkheid van het geloof voorop plaatst, dan heb ik mij aller eerst te verootmoedigen. Het ligt niet aan de Heere wanneer ik nog in het duister voortga. Het zit bij mijzelf vast, vanwege de zondige geneigdheid van eerst-zien, vanwege mijn ongelooft. In plaats van afwachten zal er een verootmoediging voor het aangezicht van de Heere moeten zijn, een belijden van mijn dwaasheid, een erkennen dat ik door eigen schuld nu zo geworden ben. Het vlees wil zich overeind houden, en dan ligt de schuld bij God. Die nog steeds niet in mij werkt. Maar de Geest dringt op de knieën, doet door de knieën gaan. De Geest leert verstaan dat ik vlees ben dat zichzelf wil handhaven, vlees waarvan het bedenken is vijandschap tegen God. De Geest leert verstaan dat het uiteindelijk mijn vijandschap is tegen genade, tegen Christus. De Geest leert al de achtergronden van dat leven bij eerst zien dan geloven kennen. Dan ga ik mijzelf veroordelen, mishagen, wegwerpen.

Wie leert belijden zijn dwaasheid, die zal geestelijk verder komen. Daar werkt de Heilige Geest ook het geloof, dat geloof dat tot inhoud heeft Jezus Christus, Die gestorven is

en Die is opgestaan; dat geloof dat verenigt met Christus; dat geloof dat dan ervaring en bevinding geeft; dat geloof dat dan doet spreken: Mijn Heere en Mijn God. De Heere houdt ons aan deze regel: eerst geloven, dan zien.

Driebergen

Ds. P. van Zonneveld.

Van de administratie

We konden weer een zestal nieuwe abonnees noteren, waarvan er 2 door een kerkeraad als geschenkabonneement zijn opgegeven. We ontvingen f 263,50 aan giften voor ons blad en f 25,- voor de ontmoetingsdag in Sliedrecht.

De totale opbrengst van de ontmoetingsdag zelf bedroeg f 12.093,50, inbegrepen enkele giften van meelevenenden die niet zelf konden komen (totaal f 135,-).

Voor dit alles, na de Heere, allen heel hartelijk dank. Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel 01720-74202, giro 704350.

Van de Redactie

1. **School voor Dundas en Hamilton.** We ontvingen per giro een gift van f 100,- van mw. vdBS en bij een bezoek eveneens een gift van f 100,-. Voor beide giften hartelijk dank.

2. **Boeken.** We schreven een groot aantal kerkeraden aan over de bestelling van boeken, o.a. van Ds. Van der Ent, die we voor een bepaald doel konden aanbieden. We hebben al heel wat reacties gehad. Maar nog niet van alle kerkeraden van wie we wel verwachten, dat ze bestellingen zullen doen. De termijn is nog niet gesloten, maar met het oog op de afhandeling van deze aangelegenheid stel ik wel prijs op een spoedig antwoord. Voor de medewerking zeg ik bij voorbaat vriendelijk dank.

B.

Onze ontmoetingsdag op 13 april 1985

1.

Velen hebben weer uitgezien naar deze dag. We kunnen het telkens merken, wanneer we hier of daar vrienden en vriendinnen van Bewaar het Pand spreken. Het is zaterdag 13 april j.l. bevestigd. De weersgesteldheid was niet zo gunstig en lokte niet uit om op stap te gaan. Maar dat is vaker zo geweest. Dat blijkt geen verhindering te zijn om naar een ontmoetingsdag te gaan. Wel komt het voor, dat men zou willen komen, maar dat er geen gelegenheid was. Er kan ziekte in het spel zijn. Er kunnen zich andere omstandigheden voordoen, waardoor men verhinderd is. Maar dan leeft men wel mee met hen die wel konden komen. Ook enkele bestuursleden van de stichting Bewaar het Pand, die de ontmoetingsdagen organiseert waren verhinderd.

We zagen weer veel trouwe bezoekers. Elk jaar vallen er uit, die door ouderdom niet meer kunnen komen, maar ze blijven wel meeleven. En we missen ook hen die na de vorige ontmoetingsdag zijn heengegaan. We worden steeds bepaald bij de vergankelijkheid en de kortstondigheid van h'et leven en de noodzakelijkheid om de Heere te zoeken terwijl Hij te vinden is en Hem aan te roepen terwijl Hij nabij is.

Het is verheugend dat we steeds weer vele jonge mensen kunnen begroeten. We weten

dat er meer vaders en moeders met jonge kinderen zouden komen, wanneer die kinderen zouden kunnen worden opgevangen. Dan zouden deze vaders en moeders samen kunnen komen. Nu moeten ze kiezen, zodat vader of moeder komt, eventueel met grotere kinderen.

Elk jaar kunnen we op de zaterdag na Pasen in Sliedrecht samenkomen. Voor de medewerking van de kerkeraad van Sliedrecht-centrum zijn we erg dankbaar en we willen ook hier onze dank uitspreken. Deze geldt ook de koster en zijn medewerk(st)ers. We konden op de vorige koster steeds rekenen, maar dat is ook met de nieuwe koster het geval en dat doet goed. Ook willen we in deze dank de organist betrekken.

Toen de morgensamenkomst om half elf moest worden geopend was het grote kerkgebouw goed gevuld. Het is een bemoedigend gezicht zo van de kansel af. Jeziet ze bij elkaar, jonge en oude(re) mensen, uit vele streken van het land, die voor hetzelfde doel zijn samengekomen. Hoe eerbiedig wordt er geluisterd en hoe plechtig klinkt het psalmgezing.

Na enkele mededelingen zongen we Ps. 72: 6 en 7. Daarna luisterden we samen naar het voorlezen van Openbaring 2: 8-11. We gingen voor in gebed.

We heetten allen hartelijk welkom, jong en oud, bezoekers en sprekers. Het was verblijvend weer velen te kunnen begroeten. Daarna brachten we enkele gedachten naar voren uit het voorgelezen Schriftgedeelte. Het gaat daarin om een brief van de verhoogde Levensvorst, die Johannes op Patmos moest schrijven aan de gemeente te Smyrna. Het is de tweede van de zeven brieven aan de Klein-Aziatische gemeenten, waarin we de kerk van alle tijden zien uitgebeeld, met de gebreken die ze heeft en de strijd, die ze moet voeren.

In deze tweede brief dient Christus Zich aan als de Eerste en de Laatste, Die dood geweest is en weder levend is geworden. Daarin komt eerst naar voren Zijn eeuwige volmaaktheid en aanbiddelijke heerlijkheid en daarna ook Zijn vernedering tot de dood des kruises en Zijn verheerlijking daarna. Hij heeft de Zijnen liefgehad tot de dood toe. Op de derde dag is Hij opgestaan en nu is Hij gezeten aan de rechterhand Gods. Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Daarin ligt de vastheid voor Smyrna en voor allen die toegebracht zijn of nog zullen worden.

Smyrna ligt ten noorden van Efeze. Het is een goddeloze stad. Daar heeft de Heere toch een gemeente. Deze wordt hier zonder gebreken getekend. In de stad Smyrna kunnen we de wereld zien, zoals die door de zondeval geworden is en in de gemeente te Smyrna zien we de Kerk des Heeren, het lichaam van Christus, volmaakt in haar Hoofd. In zichzelf is Smyrna arm, maar ze is rijk in Hem. Dat geldt al God kinderen. Zij krijgen hun verdrukkingen. De vijanden zijn samenvagaderd tegen haar. Dat was ook het geval toen Christus op aarde was. Hij werd vervolgd. En Hij heeft gezegd: ze hebben Mij vervolgd, ze zullen ook u vervolgen.

De Heere bemoedigt. De strijd kan zwaar zijn, de vervolgingen kunnen hevig zijn, maar al die verdrukking duurt slechts tien dagen. Er komt eens een eind aan. Het komt er op aan te volharden tot het einde, door Zijn kracht. Daaraan is verbonden het eeuwige leven.

Deze woorden moeten ter harte worden genomen. Daarin ligt troost en ze dienen tot bemoediging. Om te volharden tot het einde. Het einde zal dan zijn de eeuwige overwinning.

Het komt er dus op aan om tot deze kerk van Smyrna te behoren, een levend lid van het lichaam van Christus te zijn geworden. Anders komen we in de eeuwige dood om. De Heere roept nog Op allerlei wijze, ook door alles wat deze dag hier zal worden gehoord. De Heere geve dat deze ontmoetingsdag tot rijke zegen moge zijn tot bekering van onbekeerde zondaren en ook tot bemoediging van hen die de Heere toebehoren. We leven nu ook in Smyrna, een goddeloze wereld, waarin zich de ongerechtigheid vermenigvuldigt. Maar de Heere regeert en Hij heeft overwonnen en Hij bewaart de Zijnen en zal hen allen eens volkomen zaligen.

Hierna wordt Ps. 138: 4 gezongen. Het woord is dan aan Ds. D. Slagboom.

We hopen in het volgende nummer op deze ontmoetingsdag terug te komen.

B.

P.S. Hieronder volgt het eerste gedeelte van een samenvatting van de rede van Ds. Slagboom. In het volgende nummer hopen we het tweede gedeelte op te nemen.

B.

Uiteindelijk de overwinning!

1.

Roosevelt, de bekende president van Amerika, sprak midden januari 1943, na de conferentie van Casablanca, de woorden "de oorlog zal voortgezet worden, tot dat de vijanden tot onvoorwaardelijke overgave gedwongen zijn". We weten van het verloop na die tijd. Nog ruim twee jaar duurde de strijd. Fel was het verzet. Veel mensenslevens heeft het gekost. Uiteindelijk kwam de overwinning, de onvoorwaardelijke overgave. Binnenkort hopen we het te gedenken, dat dit door Gods onverdiende goedheid, 40 jaar geleden, voor ons land de bevrijding bracht.

Uiteindelijk de overwinning! Dat geldt in bijzondere zin de Kerk des Heeren. Die Kerk moet een gedurige strijd strijden met haar vijanden, maar zal aan het eind overwinnen. Het leek me goed dáár vanmorgen aandacht aan te besteden. Dat we tot strijd geroepen worden mag geen vraag zijn. Waar zijn we hier anders voor samen? Alléén: het gaat om de rechte strijd en het wáre strijden. Daarin onderwijst te krijgen is voor allemaal nodig om zo het uitzicht te hebben op de uiteindelijke overwinning.

We worden geleid naar het sterfbed van vader Jacob. Vóór hem is zijn zoon Gad genaderd. Gods Geest verlicht zijn ogen, ook nu. Hij profeteert als Israël. Hij brengt ook nu de boodschap, die uiteindelijk bestemd is voor de Kerk van alle eeuwen. Deze zoon, Gad, moet zijn het beeld van de strijdende en overwinnende Kerk. "Aangaande Gad, een bende zal hem aanvallen; maar hij zal haar aanvallen in het einde".

Het is niet moeilijk hier aan strijd te denken. Het is er vol van: aangevallen worden en aanvallen. Heeft Gad die strijd gezocht? Die soms graag gewild? Ik denk dat hij liever een ander leven gehad zou hebben dan gedurig in de frontlinie te moeten zijn. Het valt niet mee: telkens aangevallen te worden. Zo iets kiezen we uit onszelf niet. Vergeet het nooit dat God deze strijd voor Gad bestemd had. Lea had hem daar niet voor bestemd. In de ongeestelijke strijd met Rachel had zij uit Zilpa deze zoon gekregen. Ze riep het toen uit: "daar is een hoop". Hoop betekent hier: een groot aantal, zoals dat wel gezegd wordt: "een hoop kinderen". Sommigen vertalen hier "geluk". In ieder geval zal Lea haar geluk hebben zien liggen in een groot getal kinderen. Ze zal ook deze zoon een "hoop" gegund hebben! Een "hoop" goederen, een "hoop" van de dingen van het aardse leven. Zeker zal ze hem geen "hoop" vijanden gegund hebben.

God heeft het anders gedacht: Gad wordt bestemd voor de strijd. Een "hoop" vijanden komt op hem af. Gad krijgt zijn woonplaats in het midden van het Overjordaans land. Tussen Ruben, die in het Zuiden en Manasse, die in het Noorden woont. Hij heeft het zelf begeerd, niettemin naar Gods bestemming. In dat land was het goed. Daar waren vette weiden. Het vee wilde daar goed gedijen. Er was een goede boterham. Maar Gad lag er ook in de frontlinie. Vanuit het Oosten. Vanuit het Zuid-Oosten. Vanuit het Noord-Oosten. Van al die kanten werd het telkens aangevallen. We lezen er meer dan éénmaal van in Gods Woord, dat de stam van Gad het verduren moet van de bende, die hem aanvalt.

In het boek Richteren kunnen we ervan horen. In de tijd van de richter Jefta benauwen de Ammonieten dit gebied. In de tijd van koning Saul trekt Nahas tegen Jabes in Gilead op, weer tegen Gad. Amos vermeldt ons dat de Syriërs met ijzeren dorswagens Gilead, een landstreek in Gad hebben gedorst.

U zult zeggen: het spreekt vanzelf. De vijanden komen op dat vette land af. Vooral die woestijn-volken. Ze hebben het niet zo best. En dan: de rijkdom van het vee! Dat

trekt áán om een slag te slaan. Het is waar. Zo is het alle eeuwen al geweest. Maar u moet het toch nog anders zien. Achter al die benden staat de "generaal" van alle vrij-scharen, die zich tegen de Kerk des Heeren opmaken: de vorst der duisternis! Het is hem om het erfdeel te doen, waaraan de Heere Zijn Woord en belofte verpand heeft. Vergeet het daarbij niet. De vijand moet éérs Gad hebben om zó vanuit het Oosten te komen over de Jordaan, in het hart van het land der belofte. Het is die "generaal" om het héle erfdeel te doen. Zo woont Gad precies in de hoek, waar de slagen vallen, waar de aanvallen van de vijanden zijn.

Gad is het beeld van de strijdende Kerk. De één weet er meer van dan de ander. De éne tijd is het anders dan de ándere. Wij willen echter liever in een achterhoek wonen waar geen strijd is. Maar de Heere laat het anders zien: telkens opnieuw komt er een bende vijanden op de Kerk af. Nu eens van déze kant en dan weer van dié kant. We zien het vandaag. Eén bende vijanden bedreigt, valt aan. Aan de ene kant door het ondermijnen van de leer van vrije genade. Aan de andere kant door het ondergraven van het leven naar Gods geboden. Vaak gaan die twee hand in hand.

Is het niet om benauwd te worden? Beléven we het ook, dat het om de wézenlijke goederen gaat, om de eer des Héeren? Laten we bidden om de vijanden te onderkennen om niet meegesleurd te worden.

Hebt u zélf er al last van gehad? Van die bende, die aanvalt. Ralph Erskine, die hier een preek over gehouden heeft, spreekt van een bende van "begeerlijkheden en verdorvenheden". Nu die zijn er en ze worden gekend in het leven van ieder, die de rechte strijd leert kennen. Een slecht teken, als we er nooit last van hebben gehad. In het begin kan het wel eens lijken, als de eerste liefde wordt gekend: buiten de strijd, maar wordt het niet vaak: hoe verder op weg hoe meer of de grote vijand met zijn bende gaat benauwen?

Onderschat die bende niet. Ze kan heel wat nederlagen toebrengen aan de Kerk in het algemeen en het kind van God in het bijzonder. Mag ik eens een paar nederlagen noemen: toegefelijheid tegenover de vijanden, verkeerde moedeloosheid, die niet in verootmoediging God nodig heeft. Prijzen we dat laatste vaak niet teveel? De beste is soms onder ons, die zich het meest moedeloos over de toestand van de Kerk des Heeren uitlaat. Het is waar, dat een blik op de huidige toestand in grote moedeloosheid zou doen neerzitten. Alsof er geen God is, Die om Zijn Sion denkt. Dan wordt vaak aan eigen schuld voorbijgegaan en zeker het gebed niet beoefend voor het Aangezicht des Heeren, Die de onveranderlijk Getrouwe blijft voor Zijn Kerk. Dan is er geen strijd!

D. Slagboom.

Het algemene en het bijzondere werk van de Heilige Geest

3.

Zo heeft deze verhandeling over het algemene en bijzondere werk van de Heilige Geest ongetwijfeld iets tot ons te zeggen.

Meer dan ooit mag nu de vraag wel bij ons gaan dringen: hebben wij de Geest van Pinksteren in zijn bijzondere werking reeds ontvangen?

Daar kan veel algemeen werk des Geestes zijn, wat toch het bijzondere werk des Geestes nog niet is.

Het leven onder de prediking van het Woord, ja meer, het leven onder de bediening van het Verbond en zijn beloften is niet genoeg voor de eeuwigheid. De algemene werking van de Heilige Geest, moet een bijzondere werking van de Heilige Geest worden. Daar wil de Heere ook om gevraagd, gebeden zijn. Ja, mede door die algemene werking van de Heilige Geest bindt de Heere de verantwoordelijkheid tot dat bidden juist op het hart. De Heere wil gebeden zijn door mensen, die in erkenning van hun verantwoordelijkheid en geestelijke machteloosheid leren roepen om dat bijzondere werk van de Heilige Geest. Dan heeft de Heere ook beloofd die Pinkstergeest in zijn bijzondere werking te willen geven. "Indien dan gij die boos zijt", zo sprak de Heere Jezus, "weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader de Heilige Geest

geven degenen die Hem bidden". Juist de hardheid van het hart, het niet willen buigen onder de majesteit van het woord der genade en de algemene werking van de Heilige Geest, deed Stefanus eenmaal uitroepen: "Gij wederstaat altijd de Heilige Geest, gelijk uw vaders, also ook gij". Juist de hardheid van het hart, het niet willen buigen onder de majesteit van het woord der genade en de algemene werking van de Heilige Geest kan zelfs leiden tot de zonde van het lasteren van de Heilige Geest. Een zonde, waarvan de Schrift zegt, dat zij niet meer vergeven kan worden. Zo lasterden de Farizeën het werk des Geestes, toen het werk van Christus aan de satan werd toegekend. Zo wordt het werk des Geestes gelasterd, wanneer een mens door het Evangelie zou zijn verlicht, de hemelse gaven zou hebben gesmaakt, iets van de algemene werking van de Heilige Geest deelachtig geworden zou zijn en daardoor gesmaakt zou hebben het goede Woord Gods en de krachten der toekomstende eeuw en toch afvallig zou worden.

Het is onmogelijk, zo zegt de Schrift, dezulke wederom te vernieuwen tot bekering als welke zichzelf de Zoon van God wederom kruisigen en openlijk te schande maken. Een ernstige waarschuwing moge hierbij ook wel uitgaan tegen het bedroeven van de Heilige Geest. Het zich moedwillig onttrekken aan de algemene, zowel als aan de bijzondere werking van de Heilige Geest. Het zich onttrekken aan de geregelde bediening van het Woord, het vast blijven zitten op eigen beschouwingen, eigen ideeën, het zichzelf blijven handhaven, het niet willen buigen, het niet willen breken in verbrijzeling des harten voor God.

"Die oren heeft, die hore, wat de Geest tot de Gemeente zegt". Deze oproep klinke daarom met alle klem tot ons door.

Dat is immers de boodschap voor ons persoonlijk leven. De boodschap ook voor ons kerkelijk leven.

Zou naar deze boodschap niet geluisterd worden dan kondigt de Heere als een oordeel aan, dat Hij Zijn Geest zal terugtrekken.

"Mijn Geest zal niet in eeuwigheid twisten met de mens", zo sprak de Heere eenmaal in de dagen van Noach.

De Heere zou zich in het overtuigende, overredende, tot bekering oproepende werk des Geestes gaan terugtrekken.

Zou dat oordeel voltrokken moeten worden aan de kerk, dan houden wij een dode kerkvorm over, een kerkvorm zonder geestelijk leven, zonder geestelijke vrucht. Aan de buitenkant misschien met een schone belijdenis en prachtige liturgieën versierd, maar van binnen vol dorre doodsbeneden. Daarom verhaaste zich de bede in onze dorre, oppervlakkige, geesteloze tijd: "Ontwaak Noordenwind en kom Gij Zuidenwind! doorwaai mijn hof, dat haar specerijen uitvloeien. O, dat mijn Liefste tot Zijn hof kwame en ate van zijn edele vruchten."

Wijlen Ds. M. Baan.

Grieken en barbaren 10

In het vorige artikel schreven we over het huidige verval van de christelijke kerk in West-Europa. We zagen het contrast tussen de beslistheid waarmee de heidenen ten tijde van Tertullianus (±200 na Chr.) kozen voor de leer van Gods Woord en de daarmee gepaard gaande bloei van de kerk enerzijds en de verregaande aanpassing van de huidige christelijke kerk aan heidense gewoonten en gedachten en het daarmee gepaard gaande verval anderzijds.

Een omgekeerde beweging dus: in plaats van een aanpassing van de heidenen aan de christelijke boodschap nu een aanpassing van de christenen aan heidense ideeën en praktijken.

We bemerken steeds meer een tendens van aanpassing aan Griekse en barbaarse gewoonten. En helaas zijn er ook in onze kerk velen die van mening zijn dat hiermee het voortbestaan en de bloei van onze kerken gediend is. Die aanpassing blijkt vooral uit een veranderde stellingname tegenover allerlei ethische zaken als homofilie en abortus provocatus.

Eigen predikanten komen steeds weer en steeds meer op voor een ruimere toepassing van de abortus provocatus.

Opmerkelijk is het feit dat herhaaldelijk daarbij gezegd wordt dat het in deze veranderingen niet gaat om fundamentele zaken. Men aanvaardt naar eigen zeggen nog steeds Schrift en belijdenis. De confessionele trouw is echt niet in het geding als wij deze predikanten tenminste moeten geloven.

Maar dit is volstrekt onjuist. Wij staan volledig achter het standpunt van de classis Amersfoort die het verruimde standpunt inzake abortus provocatus als in strijd met Gods Woord en Wet heeft afgewezen.

Het gaat om fundamentele zaken. Zeer terecht heeft prof. dr. W.H. Velema gesteld dat de elementen in de discussie op de classis naar voren gebracht, straks ook t.a.v. de euthanasie en de suicide (zelfmoord) kunnen worden aangevoerd.

Men schrikt ook werkelijk van de manier van redeneren: Abortus provocatus wordt vergeleken met het doden in oorlogstijd. Het ongeboren en ongewapende kind met een bewapende vijand die onze vrijheid bedreigt. Wie zo redeneert over het ongeboren menselijke leven ontleent zijn beschouwingen niet aan Gods Woord.

Op deze wijze krijgen wij te maken met de invloed van een stuk Grieks en barbaars denken dat geen plaats dient te hebben in onze kerken.

Trouw

In het dagblad Trouw van 25 maart 1985 lezen we een interview van Aldert Schipper met dr. C. Boertien, commissaris van de koningin in Zeeland en lid van onze kerken. Boven het artikel: Ik ben bang dat onze kerk uit elkaar valt.

Eerlijk gezegd is dit opschrift enigszins onvolledig. Zelf heeft dr. Boertien gezegd: dat hij de vrees heeft dat onze kerken uit elkaar zullen vallen wanneer men consequenties verbindt aan het feit dat er in onze kerken verschillend gedacht wordt over S.G.P. of C.D.A., E.O. of N.C.R.V., Reformatorisch Dagblad of Trouw. Nu kan dr. Boertien wel weten dat men om deze redenen in onze kerken niet gecensureerd of geschorst wordt. Anders komt het uiteraard te liggen als chr. gereformeerde mensen met voorbijgaan aan de duidelijke uitspraken van Gods Woord de homofilie en de beschermwaardigheid van het menselijk leven ter discussie gaan stellen. Dan is er duidelijk sprake van een ongeoorloofde aanpassing aan een stuk werelds, Grieks en barbaars denken.

Waar ligt nu volgens dr. C. B. de oorzaak van een mogelijk uiteen vallen van onze Chr. Geref. Kerken: In ons vorige artikel legden we verband tussen het verval van de kerken en een verregaande aanpassing aan het wereldse denken.

Volgens dr. C. is dit juist niet het geval. De oorzaak ligt hierin: dat academisch gevormde christelijke gereformeerden die ijveren voor vernieuwing in onze kerken niet meer aan bod komen. Hun inzet wordt langzamerhand niet meer op prijs gesteld en niet meer aanvaard. Dit berokkent volgens hem onze kerken grote schade. In de jaren '60 hadden deze academisch gevormde leden de indruk dat ze nog aanvaard werden. "Maar nu, 20 jaar later is de sfeer in zijn kerken ernstig verontreinigd, doordat men elkaar langzamerhand geen ruimte meer gunt".

De commissaris c.s. zit dus geestelijk in het nauw. En was dit nu maar vanwege de schuld voor God, een schuld vanwege de toenemende wereldgelijkvormigheid en vervreemding van de eenvoudige Woorden Gods. Maar neen: Boertien maakt zich bezorgd over de verrechtsing in onze kerken. Wat zwaardere dominees komen op de kansels terecht waar vroeger lichtere stonden."

Het is uit het interview wel duidelijk geworden dat hij deze ontwikkeling niet toejuicht. Integendeel.

Waar ziet hij dan deze verrechtsing optreden? Het antwoord is: Onze kerken houden zich weliswaar bezig met allerlei maatschappelijke vragen maar de antwoorden die zij daarop geven zijn veel te conservatief: Maatschappelijk dus niet progressief genoeg. We zijn te behoudend in de beantwoording van het homofielen vraagstuk, de abortus provocatus, de biologische afstamming van Adam en Eva en de Zuidafrikaanse rassenspolitiek.

En hoe komt dat eigenlijk: Volgens dr. C.B. wordt er in onze kerken te weinig gestudeerd. Dat is de reden dat wij achterblijven

op het gebied van de ethische en maatschappelijke vraagstukken.

Als minister van samenwerking in het kabinet Biesheuvel stelde hij voor het C.O.C. de vereniging van homofielen, koninklijk goed te keuren. Discriminatie van deze groep vindt hij een gruwel.

Dit was de oorzaak dat hij zich vorig jaar zomer "plaatsvervangend schaamde" toen de chr. gereformeerde delegatie in de Gereformeerde Oecumenische Synode in Chicago een soort "volksgericht" hield tegen de gereformeerde delegatie.

En wat is nu volgens dr. C.B. de oorzaak van het feit dat deze chr. gereformeerden het homostandpunt van de gereformeerden afwijzen: Het ontbreekt hen aan zorgvuldigheid.

Ik heb bij het lezen van dit helaas gepubliceerde interview de indruk gekregen dat wij de Bijbel niet academisch genoeg lezen. Het gereformeerde boekje "God met ons" bleek voor dr. Boertien van grote betekenis te zijn geweest: "Ik heb er persoonlijk veel aan gehad. De bedoeling van dit boekje over het Schriftgezag is te zeggen dat wij de Bijbel echt niet zomaar in onze tijd kunnen laten spreken, de Bijbelse "waarheden" niet zonder meer voor onze tijd kunnen laten gelden. Vanuit deze visie op het Schriftgezag kunnen we nu ook wel begrijpen dat dr. C.B. zich verwondert over het feit dat er mensen zijn in onze kerken, die zich vreselijk opwinden over abortus en tegelijk voor herinvoering van de doodstraf zijn, die absoluut vasthouden aan onze biologische afstamming van Adam en Eva en die tevens de Zuidafrikaanse rassenspolitiek verdedigen. Hij kan dat niet goed volgen.

Maar wij kunnen hem wel goed volgen, n.l. als hij zich vanuit zijn sympathie voor het gereformeerde boekje "God met ons", waarin in het oude standpunt van het Schriftgezag wordt losgelaten, zich "ontzettend boos" maakt over de afwijzing van de homofilie door de chr. gereformeerde delegatie op de Geref. Oecumenische Synode te Chicago in 1984. Een beroep op Gods Woord dat homofilie uitdrukkelijk een "gruwel" noemt, mag volgens dr. Boertien niet meer. Dit beroep op Gods Woord t.a.v. de afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken in Nederland wordt dan zelfs verachtelijk een "volksgericht" genoemd. Is een liefdevolle vermaning een volksgericht? Moeten wij ons daarvoor schamen dat onze afgevaardigden vanuit Gods Woord de homofilie als zonde hebben afgewezen? Zouden ze dat werkelijk gedaan hebben uit een superioriteitsgevoel tegenover de homofielen?

Het standpunt van dr. C.B. is duidelijk: wij moeten elkaar in de christelijke gereformeerde kerken vrijlaten de Bijbel te lezen door een nieuwe bril. De waarheid is niet absoluut, maar relationeel: Geldt alleen in relatie tot bepaalde personen in bepaalde omstandigheden. Dus op de situatie betrokken en door de situatie mede bepaald.

Wij kunnen allen aanvoelen dat ons kerkelijk samenleven in een kritiek stadium gekomen is. Wij kunnen allen constateren dat het hierbij niet alleen maar gaat om een oude of nieuwe vertaling van de Bijbel, een oude of nieuwe berijming, zingen op hele of halve noten. Het gaat nu verder, het gaat zelfs niet eens in de eerste plaats meer om een ruimere of meer beperkte toelating van de abortus provocatus of het al of niet tolereren van homofielen aan het Heilig Avondmaal. Het gaat nu om het Levende Woord: Het Godsgeuitenis dat eeuwig zeker is. Velen kiezen voor een nieuwe hermeneutiek; andere regels om de Heilige Schrift te verklaren. Deze hermeneutiek heeft in elk geval het voordeel van de mogelijkheid van aanpassing van het gebod aan de bestaande situatie. Met deze hermeneutiek zal een "christelijke" kerk niet zo snel in verdrukking komen. Immers: zij rekent volop met de bestaande situatie. Met deze hermeneutiek in de hand kan men als praktiserend homofiel aan het avondmaal, kan men het ongeboren leven in een door een medisch team vastgesteld "noodgeval" laten doden en toch hemelwaarts reizen.

Wij wijzen die hermeneutiek af. Laten wij ons houden aan de perspicuitas: de helderheid of duidelijkheid van de Heilige Schrift.

De kerk van de reformatie heeft deze duidelijkheid beleden tegenover Rome, die de Bijbel voor de leken geen duidelijk boek vond. Laten wij ons er voor hoeden dat de academische "gnosis" (kennis) voor ons een paus wordt die het alleenrecht heeft de eigenlijke zin van de Schrift te verstaan. Wij mogen de geleerdheid niet verwerpen; integendeel. Anderzijds moeten wij er voor waken ons een bril te laten opzetten die ons geestelijk scheel laat zien.

Wij wijzen absoluut de hermeneutische bril van het boekje "God met ons" af. We hebben er geen behoefte aan en zijn er beducht voor.

Wij hebben verscheidene geleerde en zeer geleerde mensen in onze kerken. Het is te hopen dat de kennis hen niet opgeblazen maakt. In dat geval zal het geloof van de kinderen hen beschaamd maken. En onder de kinderen verstaan we diegenen voor wie het Woord een klare taal spreekt en een duidelijke levensweg wijst.

Ik heb sterk de indruk dat ons kerkelijk leven in een stadium gekomen is waarin gekozen moet worden. Pilatus moest kiezen voor Barabbas of Jezus, voor de dood of voor het leven. Ik ben van mening dat wij ook inzake de kwesties van abortus, homofilie en schriftgezag moeten kiezen tussen dood en leven. Vloek en zegen. Leugen en Waarheid. We zullen moeten kiezen met woord en daad. Niét als Pilatus.

Wij zijn er niet klaar mee te zeggen: Ik ben het met de Joden niet eens. We zijn er niet klaar mee onze handen in onschuld te wassen en Barabbas los te laten. Dat doen we o.a. als we het niet opnemen voor het ongeboren leven met alle consequenties van dien. De christelijke gereformeerde kerken zijn mede verantwoordelijk voor het leven van duizenden ongeboren kinderen. Pilatus is een baken in zee. Hij was het wel niet eens met de Joden, maar hij liet Barabbas toch los. Hij moest kiezen, maar koos niet. Hij gaf zijn mening, meer niet. Dat was te kort. Tenslotte verloor hij en de gunst van het volk en de gunst van de keizer en de gunst van God.

Inzake Schriftgezag, homofilie en abortus provocatus moeten onze kerken nu kiezen: niet Grieks en barbaars, maar Bijbels en Geestelijk. Voor het Leven, in de diepste zin van het Woord.

Ds. L.W. Van der Meij.

Verzamelde Geschriften van Hendrik de Cock 5.

Het 11e geschrift heeft tot titel: Noodige waarschuwing en tegengift tegen het gruwelijke boek, De Dweeper getiteld, waardoor de ware Godsdienst en de ware Godvrezenden bedreigd worden met uitbanning en vervolging.

Dit is gericht tegen een geschrift van 106 bladzijden onder de titel: De Dweeper. Een woord aan allen die de Waarheid Liefhebben. De auteur was Ds. M. Th. Laurman, predikant te Oosterlittens, afkomstig uit een Fries predikantengeslacht, dat sinds 1580 in Friesland werkzaam was.

Prof. Van 't Spijker schrijft in zijn inleiding: Men rekent Laurman tot de meest geleerde predikanten uit Friesland in zijn tijd. Hij bewoog zich op het terrein van de linguïstiek, onderzocht taal en dialect, publiceerde daarover in verschillende geschriften. Ook de oud-oosterse talen kende hij als weinigen. Maar de grootste bekendheid verwierf hij zich op kerkelijk terrein, door zijn bestrijding van de conventikelen.

In september 1831 hield hij voor de ringpredikanten een lezing over wat hij dweperij noemde: een studie, die van vele geleerde aantekeningen voorzien in 1833 werd uitgegeven. Het geschrift gaf de inhoud weer van zijn referaat: over de ware aard, de oorzaken en enige verzachtingsmiddelen der godsdienstige dweepzucht, vooral in de provincie Friesland. Op aanraden van de uitgever, die met een veranderde titel meende "beter doel te zullen treffen", werd het boek voorzien van het opschrift "De Dweeper". Laurman poneerde, dat de onzalige geest der dweperij maar al te zeer in de provincie Friesland was doorgedrongen en zelfs in de naaste omgeving door enigen werd aangekweekt, verbreid en geleerd. Daarnaast nam hij echter vele leraren waar, "uitmuntende in kennis, schrandere voorzigtig-

heid en echt christelijke godzaligheid". Zij stonden aan het hoofd van hun gemeenten, die de hoogste lof verdienden, omdat zij hun predikanten een hoge achting toedroegen en "de weinige reizende Dweepers in hun midden, ook doorgaans tot de minst zedelijke, de onverstandigste, of onbeschaafde volksklasse behorende", met minachting bejegenden.

Het geschrift wekte beroering, door de omschrijving van dweperij, waardoor ook De Cock zich geraakt voelde en niet minder door de maatregelen die Laurman voorsloeg, om de samenleving van dweperij te ontdoen. "Het hoge kerkbestuur" zou moeten toezien, dat zulke figuren niet werden toegelaten tot het ambt van dienaar des Woords, terwijl de overheid maatregelen diende te treffen tegen alle zogenaamde oefeningen.

Op 6 december 1833 schreef H.P. Scholte aan De Cock: "... nu nog een vraag aan u, gij hebt nu eenmaal de pen opgevat tegen de wolven, zoudt gij de derde nu ook niet wat tegemoet voeren, ik meen Ds. Laurman schrijver van het afgrijpselijke boek getiteld de dweper aan allen die de waarheid liefhebben. Ik had er zelf wel lust toe, doch ik ben bezig ...".

In de winter van 1833/34 werkte De Cock aan zijn reactie op Laurmans geschrift. In het voorjaar van 1834 verscheen het boekje. Vele argumenten vindt men er in, die ons tot in de formuleringen toe doen denken aan De Cocks verweer tegen de predikanten Brouwer en Reddingius.

Tot zover Prof. Van 't Spijker. De Cock neemt het ook in dit geschrift op voor de waarheid. Hij schrijft niet uit haat, maar uit liefde. Hij zegt tegen het einde: Och! of het den Heere nog behagen mogt, zijne vijanden in vrienden te veranderen, en ons gezamenlijk, door zijnen Geest te doen bidden, bij, onder en door alle zijne ons waarschuwend en toeroepende oordeelen.

In een naschrift schrijft De Cock nog: De menigte van spot, schimp- en lasterschriften, die nameloos uitkomen, het licht schuwende en Gods Woord bevestigende, dat door dezulken de weg der waarheid zal gelasterd worden, die alzoo als van zelve, de uitbrekende Goddeloosheid dezer dagen openbaar maken, denk ik niet te beantwoorden; de andere lasteraars die voor den dag treden, zonder zich hunne lasteringen te schamen, gelijk van der Linden, zoogenaamd Gereformeerd Leeraar van Kantens, hoop ik, als hij genoegzame lappen en voden van oude en nieuwe dwalingen verzameld heeft, voor allen die oogen hebben om te zien, openbaar te maken, niet zoo zeer om dat hij mij lastert, maar om dat hij behoort tot die, die door Petrus geteekend zijn: 2 Petri 2: 1 en 2, en de Heere Jezus ons vooral dit ten voorbeelde gezegd heeft, toen Hij, onze Heer, door de goddelooze en vijandige Joden op het hevigst en gruwelijkst gelasterd werd: "Ik hebbe den duivel niet, maar ik eere mijnen Vader en gij onteert mij: doch ik zoeke mijne eere niet, daar is een die ze zoekt en oordeelt." Joh. 8: 49 en 50.

Onder de nummers 12 en 17 komen twee geschriften voor, getiteld: De leiding des Heeren, gehouden met W. Mugge, stuurman in de N. Pekel - A. Door hem uitgegeven, met behulp van H. de Cock, Gereformeerd Leeraar te Ulrum.

Mugge schrijft een en ander uit zijn leven. Hij is daarbij soms uitvoerig en voegt er allerlei stichtelijke overdenkingen tussen. Drs. Starreveld zegt in zijn inleiding o.a.: Er is nauwe aansluiting bij de traditie van de "oude schrijvers" der Nadere Reformatie. De betekenis van de bijbeltekst wordt onmiddellijk vergeestelijkt en toegepast op het geestelijk leven. Scherp worden kerk en kerkleden en vooral predikanten en theologische opleiding aangevallen en van dwaalleer beschuldigd. Keizer (in zijn werk over de Afscheiding, B.) spreekt min of meer vergoelijkend over het feit, dat De Cock zich er toe leende medewerking te verlenen aan de uitgave van dit soort geschriften. Wij zullen dit moeten zien als een mobiliseren en contact leggen van De Cock met de "eenvoudige geloovigen", waar hem veel aan gelegen is. Deze geschriften hebben gefunctioneerd als een middel om groepen en personen elders in het land te mobiliseren. De Cock moest veel verwerken, mede door de menigte van spot, schimp- en lasterschriften, die nameloos uitkwamen. Hij schrijft daarover in het naschrift van het 11e geschrift, dat we hierboven overnamen.

Hij kreeg gelukkig ook brieven van mensen die achter hem stonden. In het 13e geschrift vinden we er enige, die De Cock gebundeld heeft uitgegeven onder de titel: Overeenstemming der geloovigen van Nederland, uitgedrukt in Brieven, uit onderscheidene provincien onzes Vaderlands en uit Oostvriesland. De Cock voegt aan deze titel toe: Uitgegeven ter overtuiging van de wereld, dat het woord des Heeren waarachtig zij, opdat zij alle één zijn gelijk de Vader in hem en hij in ons dat ook alzoo de geloovigen in den Vader en Zoon één zijn: opdat de wereld geloove dat gij mij gezonden hebt, uitgegeven zonder namen der Schrijvers, maar met aanwijzing van staat en woonplaats des Schrijvers.

Al werden de namen van de afzenders van de brieven weggelaten, bij ijverige nasporingen is gebleken wie de schrijvers van de meeste brieven waren. Onder hen bevinden zich Dr. A. Capadose en U. Ph. Baronesse van Verschuer, de latere tweede echtgenote van Dr. H.F. Kohlbrugge.

Het 14e geschrift is van heel andere aard dan het vorige. Dat blijkt al uit de titel: Verdediging tegen de aanvallen op de ware Gereformeerde Kerk en mij gedaan, door onderscheidene dwaal-leeraren dezer provincie, die hun dwalingen zich niet meer schamende openlijk voor dezelve uitkomen en meer of minder toonen, in plaats van leiders verleiders, in plaats van herders grijpende wolven te zijn.

In dit werkje, dat in gedeelten is uitgegeven gaat het tegen Ds. J. van der Linden van Sprankhuizen te Kantens, waar hij stond van 1789 tot zijn emeritaat in 1846.

Er blijft van de redenering van Van der Linden geen spaan heel. De Cock zegt in een van de deeltjes: Er zijn velen in onze dagen die den ouden Adam willen vroom maken, maar die moet noodzakelijk in ons sterven, zal Christus in ons leven. De natuur zoekt zich zelve, maar de genade Gods eer en zijns naasten heil. Een geloof zonder genade is een dood geloof.

De Cock noemde de naam van Van der Linden al in het naschrift van het 11e geschrift.

Onder no. 15 vinden we de bekeringsgeschiedenis en verdere leiding Gods van P.K. Luit, dagloner te Ulrum. Luit kon niet schrijven. Mogelijk heeft De Cock alles uit de mond van Luit opgetekend en toen uitgegeven. Uit de inleiding van Drs. H. van Veen blijkt dat Luit nog een bewogen leven heeft gehad.

Het 16e geschrift spreekt voor zichzelf: Voorloopig bericht aan mijne Gereformeerde geloofsgenooten, nopens mijne verantwoording en de onredelijke handelwijze van het Provinciaal Kerk-bestuur ten mijnen opzichte, waaruit het tegenwoordig willekeurig en Tijranniek gezag onzer Kerkeijken, in tegenstelling van de regten der Gereformeerde Kerk, ons gewaarborgd bij art. 7 van onze door het goed en bloed onzer Voorvaderen gekochte Geloofsbelijdenis, blijken kan.

Prof. Drs. D. Deddens zorgde voor een inleiding en aantekeningen. De inleiding geeft een historisch overzicht.

Onder 17 is opgenomen het tweede gedeelte van het geschrift omtrent de leiding des Heeren, gehouden met W. Mugge. Het eerste gedeelte werd onder no. 12 in de verzamelde geschriften van De Cock opgenomen. Zie hierboven.

Tenslotte vinden we in dit boek onder 18: Acte van Afscheiding of Wederkeering, en Toespraak en Uitnodiging aan de Geloovigen en ware Gereformeerden in Nederland; door H. de Cock, Geref. Leeraar te Ulrum, en ouderlingen en diakenen der Geref. Gemeente te Ulrum.

De inhoud van de Acte is vrij algemeen bekend wat de hoofdzaak betreft. In de maanden die achter ons liggen is er weer veel aandacht aan geschonken. Dat is te begrijpen, omdat het in 1984 150 jaar geleden was, dat deze Acte opgesteld en getekend werd.

Het wordt - aldus de toespraak en uitnodiging - dus met ons de plicht voor alle gelovigen die de waarheid liefhebben, om op de teekenen der tijden te letten, de Nederlandsche Hervormde Kerk aan Gods woord en het 29ste onzer geloofsartikelen te toetsen en te beproeven of het de ware of de valsche Kerk zij, en zoo het laatste bevonden wordt, gelijk uit al het vorgemelde blijktbaar is, het ambt der geloovigen volgende Gods woord naar art. 28 uit te oefenen, haar af te

scheiden van degene die niet van de kerke zijn en haar te voegen tot deze vergadering het zij op wat plaatse dat ze God gesteld heeft, en haar daarmee te vereenigen, onderhoudende de eenigheid der kerke, haar onderwerpende de onderwijzing en tucht derzelve, den hals buigende onder het juk Jezu Christi en dienende de opbouwinge der broederen, als onderlinge lidmaten eens zelfden lichaams.

Die allen reiken wij met dezen de broederhand en vragen door dezen de hunne, met de bede dat de Almagtige God, de eenige en Drieenige verbonds-God van zijn volk, zijn Geest over al zijn volk moge uitstorten, opdat zij uitoefenende het ambt der geloovigen, het zout der aarde mogen zijn, als lichten op eenen kandelaar en als steden op bergen; ja uitstortende zijnen Geest over alle vleesch, het hart der vaderen nog moge wederbrengen tot de kinderen en dat der kinderen tot de vaderen, opdat de God onzer vaderen ook onze God zij, zijn zegen onder ons wederkeere en velen nog van het eeuwig verderf gered en toegedaan worden tot de Gemeente die zalig zal worden. Amen.

Utrum, den 1sten november 1834. De toespraak en uitnodiging is ondertekend door De Cock, twee ouderlingen en drie diakenen. Dit stuk heeft niet overal weerklank gevonden. Velen bleven in de Hervormde kerk. Het ging bij de afgescheidenen niet zoals De Cock begeerde. We constateren dit zonder hier op in te gaan. We kunnen er overtuigd van zijn, dat De Cock oprecht van hart was en zich gedrongen gevoelde om te handelen, spreken en schrijven zoals hij gedaan heeft. En ook, dat hij dit alles in afhankelijkheid van de Heere en door Hem geleid gedaan heeft. Het zou tot zegen voor de Kerk des Heeren zijn, wanneer de Heere vele getuigen gaf die oproepen tot afscheiding en wederkeer, nu bedoeld in de zin van de waarachtige wederkeer tot de Heere.

We zien met belangstelling uit naar de verschijning van het tweede deel van dit belangrijke werk. We herhalen, wat we al eerder schreven, dat dit werk uitgegeven wordt door Den Hertog te Houten. Het eerste deel kost f 74,50.

B.

Adoptievereniging der Gereformeerde Gezindte

Deze vereniging hoopt D.V. zaterdag 27 april a.s. haar voorjaarsvergadering te houden in de aula van "De Driestar", Ronsseweg 557 te Gouda, aanvang om 14.00 uur.

De vereniging heeft als doelstelling: "Activiteiten te ontplooiën op het terrein van de adoptie door het geven van voorlichting inzake adoptie aan zowel leden als niet-leden en het in kontakt brengen van en het steunverlenen aan adoptiefouders en a.s. adoptieouders".

De agenda van voornoemde voorjaarsvergadering ziet er als volgt uit:

1. Opening door de voorzitter Ds. A. Bac, predikant der Geref. Gemeente te Bodegraven.
2. Notulen en verslagen.
3. Bestuursverkiezing.
4. Pauze.
5. Praktische ervaringen met adoptie uit Sri Lanka door één der leden.
6. Discussie en beantwoording van vragen n.a.v. het onderwerp.
7. Sluiting.

Voor de aanvang van de vergadering (kinderopas aanwezig) is er ruimschoots gelegenheid tot kennismaking en het uitwisselen van ervaringen.

Inlichtingen over onze nieuwsbrief en de vereniging bij het secretariaat: H. de Goed. Naaldwijkseweg 173, 2691 RG 's-Gravenzande. Tel. 01748 - 3568.

Boekbespreking

De roepende stem des Heeren door Ds. J. van Lodenstein.

Uitgave van Sprekend Verleden te Sommelsdijk.

Dit boekje bevat een preek over Psalm 29: 1-3, die Van Lodenstein hield bij gelegenheid van de verwoesting van de Domkerk te Utrecht door storm en onweer in het jaar 1674. In deze preek wekt deze bekende dienaar des Woords ernstig op tot bekering tot de Heere. Die roepstem moet ook nu nog

gehoord worden. Immers, de Heere spreekt nog op allerlei wijze.

De preek kost f 2,25 en wordt toegezonden na overmaking van het bedrag op girorekening 5593426 van Sprekend Verleden te Sommelsdijk.

Adventspreken door Ds. K. Groen.

Uitgave van P. Stuuut, Postbus 174, 7460 AD Rijssen.

Ouderen onder ons zullen zich Ds. Groen nog wel kunnen herinneren. Zijn laatste gemeente was Rotterdam-West. Het gaat om de tweede druk van drie preken over de komst van Christus, zijnde beloofd als Profeet, Priester en Koning. En wel over de volgende teksten: Deuteronomium 18: 15, Psalm 110: 4 en 2 Samuel 23: 3 en 4. De preken zijn rijk aan inhoud. Ze zijn zeer geschikt voor persoonlijk onderwijs, maar ook voor leesdiensten. Er wordt wel eens geklaagd over een tekort aan goede preken voor leesdiensten. Nu, deze preken zijn daar zeker geschikt voor. Men kan zich daarvan overtuigen door het boekje te kopen. Het kost f 7,90.

Jaarverslag 1983 - 1984 van de Vereniging De Nederlandse Gideons.

We ontvingen dit verslag, waaruit duidelijk blijkt, dat deze vereniging zich beijvert om de bijbel onder het bereik van mensen te brengen, die op een zakenreis of met vakantie in een hotel of bungalow of bij ziekte in een ziekenhuis verblijven.

Het adres van de vereniging is Sportlaan 976 te 's-Gravenhage. Het postgironummer is 539898.

Jubileumbundel van de IFES-Nederland

De volledige naam is Internationaal Fellowship of Evangelical Students. De bundel belicht 25 jaar christelijke studentenwerk in universiteits-, hogeschool- en sinds kort ook HBO-steden.

In een begeleidende brief lezen we: Mensen van het eerste uur, zoals prof. Dengerink en prof. dr. J. Klapwijk, vertellen over het ontstaan van de CNI. Oud stafwerkers, zoals ds. P. Boomsma, gaan in op de aard en de grond van het werk. Vele studenten vertellen over het werk zoals dat nu gestalte heeft in de groepen van CSFR, Ichthus, TSG, CSR, RSK, SSR-NU, WCS, ICS en Alpha (HBO-werk). Ook een stuk bezinning en een blik op de toekomst ontbreken niet in deze bundel. Al met al, naar onze mening, de moeite waard om te zien dat God ook bezig is in de studentenwereld en dat de evangelieboodschap ook daar verkondigd wordt en gestalte krijgt.

Aldus schreef men ons. We willen hiermee volstaan. Het doet goed te merken, dat er nog velen zijn van christelijke huize die elkaar in de studentenwereld organiseren en tot steun zijn. Maar we krijgen wel vaak de indruk, dat er in het algemeen niet gevonden wordt het erkennen van de waarheid, zoals dat onder ons noodzakelijk wordt geacht tot zaligheid. De bundel - ongeveer 80 blz., groot formaat, klein lettertype - is te bestellen door f 7,50 over te maken op gironummer 449087 t.n.v. penningmeester CNI te Delft.

B.

Maria, godin of begenadigde?

door S. Paas.

Deze brochure is - aldus de schrijver in een Voorwoord - de bewerking van een serie artikelen in het blad "Protestants Nederland", die handelden over verschillende opvattingen aangaande de persoon en de betekenis van Maria. In hoofdstuk 1 treft men een overzicht van de Schriftgegevens over Maria. Hoofdstuk 2 beschrijft een aantal buitenbijbelse dogma's en opvattingen.

Hoofdstuk 3 handelt over de consequenties van genoemde dogma's en opvattingen en hoe zij in het licht van de Bijbel moeten worden beoordeeld.

Op de achterzijde van de omslag lezen we: In 1984 wijdde paus Johannes Paulus II de rooms-katholieke kerk en de wereld aan Maria. Daarmee stelde deze reislustige paus de Maria-verering weer in het centrum van de belangstelling van velen. Reden genoeg om na te gaan wat Rome in deze tijd bedoelt met haar Maria-leerstellingen.

De paus is voornemens ook Nederland te bezoeken. Het is onbegrijpelijk dat er protestantse kerken zijn die hun opwachting bij de paus willen maken. Het is beter dit bezoek helemaal te negeren of er negatief over te schrijven en te spreken. We hebben er

geen behoefte aan in ons blad aan het bezoek aandacht te besteden. Maar we kunnen wel aandacht vragen voor deze brochure omtrent de verering van Maria. Onze Catechismus is nog niets verouderd in de bestrijding van de roomse leer.

Het boekje is uitgegeven door Bakker en Van Klinken, uitgevers, Bentinckstraat 20, 2861 KW Nijkerk, tel. 03494 - 59433. Het telt 45 blz. en kost f 11,50.

Boeken van G.J. Kardol

Het gaat om twee boeken en wel "Kinderen van Bolaan" en "De weg omhoog". Ze zijn vervolgen van een vroeger verschenen boek, getiteld: "De familie Bolaan in oorlogstijd". "Kinderen van Bolaan" geeft indrukken weer van de eerste decennia na de oorlog, de periode van 1945 tot ± 1970. De bedoeling is iets van de geestelijke ontwikkelingen van ons volk te schetsen, getoetst aan Gods Woord. Een en ander komt volgens de schrijver in wat gemakkelijker leesbare vorm tot leven door het vertellen van belevenissen van kinderen van Bolaan in hun geboorteplaats, in Den Haag, Indonesië, Tholen en Gouda.

"De weg omhoog" sluit aan bij het voorge-noemde boek en eindigt met het sterven van de oude Bolaan en zijn vrouw in 1982. De schrijver heeft getracht iets van de loop van de geschiedenis van ons land en volk gedurende de laatste decennia te schetsen bij het licht van Gods Woord.

In het Voorwoord in "Kinderen van Bolaan" lezen we o.a. het volgende:

Voorop staat de bedoeling iets van de geestelijke ontwikkelingen onder ons volk te laten zien, aansluitend aan wat reëel plaatsvond, waarbij de enige norm de Bijbel, het Woord van God is. Hierbij moest, vanwege de veelheid, het meeste blijven rusten. Sommige boeken wekken de indruk, met een zeker genoegen alles wat laag is te willen uitbeelden. Wanneer de in dit boek en in het tweede deel getekende personen als te volmaakt overkomen, beschouwe de lezer dit als een reactie daarop. Invloeden vanuit het buitenland moesten buiten beschouwing blijven. De Amerikaanse Beatniks, de Engelse Teddyboys, de Franse Blousons Noirs en de Duitse Halbstarken en de bijbehorende rages worden dus niet genoemd.

Tot zover Kardol. Met het bovenstaande menen we aan hem recht gedaan te hebben wat zijn bedoeling betreft. We kunnen daaraan toevoegen, dat hij een paar zeer leesbare boeken geschreven heeft, die zeker hun weg zullen vinden.

In het eerste boek komt duidelijk uit, dat hij de afscheiding betreurt. Bij de afgescheidenen is ook niet alles geest en leven. De ene afscheiding volgt op de andere. In de Hervormde kerk wordt ook de zuivere leer nog verkondigd. Dat is waar. Maar we krijgen de indruk dat de schrijver bij de afgescheidenen meer let op wat anders moest zijn dan op het begin en het beginsel van de afscheiding. Wanneer hij dat voldoende had laten meespreken zou hij o.i. tot een gunstiger oordeel zijn gekomen. Wat hij bij de afgescheidenen meent te moeten laken vindt men ook onder hen die in de Hervormde kerk gebleven zijn. De werkelijkheid is, dat er onder hen die tot een kerk behoren, welke dan ook, maar weinigen gevonden worden die het zaligmakende werk van de Heilige Geest deelachtig blijken te zijn. In het geestelijke leven, zoals de schrijver het tekent, vinden we veel te weinig weergegeven wat de ondervinding is van hen die de Heere in waarheid vreezen. In het tweede boek gaat het in hoofdzaak over de toestanden en misstanden in Amsterdam. We hebben daarvan in de loop van de laatste jaren wel een en ander kunnen lezen, maar in dit boek worden we er wel bijzonder bij bepaald. Het is een en al gezagsondermijning enz. Het tweede deel van dit boek laat zien, dat er toch een toekomstverwachting voor de kerk des Heeren blijft. Dat zijn we met de schrijver eens. Ook hier laat hij o.i. wel heel gemakkelijk verschillende personen die in dit boek voorkomen de eeuwige rust ingaan. Het kerkelijke vraagstuk staat in dit boek geheel op de achtergrond.

We hebben onze bedenkingen, maar willen erkennen dat Kardol in deze boeken veel geschreven heeft waarmee we van harte kunnen instemmen.

Het eerste boek telt 213 blz. en kost f 19,75, het tweede boek telt 159 blz. en kost f 17,75. Beide boeken zijn verschenen als paperback en worden in de handel gebracht door uitgeverij Buijten en Schipperheijn te Amsterdam.

B.

Kerkvaders

We willen niet over kerkvaders schrijven, maar wijzen op een uitgave onder deze titel. De uitgave geschiedt door Uitgeverij Tabor te Brugge en Boekencentrum, Scheveningseweg 72, 2517 KX 's-Gravenhage, tel. 070 - 512111, onder redactie van Prof. Dr. C. Date-ma, hoogleraar oud-christelijke Griekse en Latijnse taal- en letterkunde aan de VU te Amsterdam en anderen, onder wie verschillende theologen en zusters Benedicti-nissen van de Abdij Bethlehem te Bon-heiden (B).

Voorlopig is een opzet gemaakt voor twee jaargangen van zes afleveringen met als invulling: 1. catechese (de kerk geeft uitleg van zichzelf) en 2. exegetische (de kerk geeft uitleg van de bijbel). Deze uitgave heeft het oog op hen die interesse hebben in de kerkvaders of ze tot leven willen brengen, voor groepen in godsdienstonderwijs, catechese, gesprekskringen, liturgie enz.

Kerkvaders verschijnt losbladig in een omvang van 6 maal 32 pagina's per jaar. De prijs is f 55,-, de band inbegrepen. Losse afleveringen kosten f 9,90.

We ontvingen de eerste 6 afleveringen. Die gaan over de Didaché, Irenaeus - Tegen de Ketterijen, Origenes - De Principiis, Cyril-lus - Mystagogische catechesen, Gregorius van Nyssa - De preek op Epifanie en Augustinus - De catechizandis rudibus.

Iedere aflevering bestaat uit drie onderdelen: a. algemene kerkhistorische inleiding, b. inleiding op de kerkvader en de tekst, c. een tekst(gedeelte) voorzien van een toelichting.

Men moet wel enigszins geschoold zijn om met vrucht van deze uitgave kennis te nemen. We verwachten echter, dat er genoeg belangstelling voor zal bestaan.

In de aflevering over de persoon en de werken van Irenaeus is er iets fout gegaan. Op blz. 53/54 vinden we hetzelfde als op blz. 55/56, alleen met dit verschil, dat op de eerste blz. geen en bij de laatste blz. wel verwijzingen naar Schriftplaatsen voorkomen.

B.

Gereformeerde Kerk" en dit "om haar genootschappelijk karakter". Ook moet de tegenover de synodalen optredende Gerefor-meerde kerkeraad aan de Hervormde Ge-meente rekenschap geven, van dit reforma-torisch pogen en met alle ernst "het verlorene zoeken, het weggedrevene weder-brengen, het zwakke sterken, om zó de kudde samen te brengen in de schaapskooi van de Goede Herder", zó de verslagenen aan de weg samen te brengen in de herberg om daar van het nodige te worden voorzien en getrouw te worden verzorgd". "Is dat geschied, dan kan met - mits ook "de genoot-schapsmuur" werd afgebroken - samengaan en dan mag men niet langer gescheiden leven. Over deze verklaring zij nu niemand boos, doch men blijve ons in liefde bejegenen, zoals jeugdige leraars en zelfs oude, grijze vaders, wier liefde mij kan doen schreien van innige vreugde".

Onze organisatie moet voorlopig zijn en luid moeten wij dit verkondigen. "dat het gehele werk der reformatie van de Heere gevloekt zal zijn, indien de vereniging niet van ganser harte wordt begeerd, gezocht en afgebeden". Voorts waarschuwt de Schrijver tegen het spreken van onze kerk, dan dat er in waarheid bekeerd worden tot de enige Zalig-maker". Vraag nooit: voeg u bij ons, maar "ga met ons naar Jerusaleem. Samen het goede zoeken voor Jerusaleem! Altijd vragen: Heere, zou er ook een reden bij mij of bij ons zijn, dat een andere broeder niet met mij wil gaan? 'Bewust zijn van eigen gebrek is zo voordelig tot vereniging en ter onderhouding van de band des Geestes. Voordelig ook voor het geestelijk leven!"

Eindelijk geeft de schrijver een beschouwing over het onschrijftmatige van Hogere Be-sturen, waarop Prof. H. de Cock op vriende-lijke toon van antwoord diende in een Open brief aan de Weleerwaarde Zeergeleerde Heer J.J.A. Ploos van Amstel, Predikant bij de Nederlandse Gereformeerde Kerk (dole-rende) te Reitsum Groningen, G.J. Reits 1887. Hierin wees de hoogleraar op het - door Ds. Ploos niet ontkende - feit, dat een Neder-landse Gereformeerde gemeente kerkelijk buiten de Hervormde Kerk en naast of tegenover de Christelijke Gereformeerde Kerk stond en voerde een pleidooi voor het bestuursgezag, dat berust bij de meerdere vergaderingen, waar Ds. Ploos van Amstel wat eenzijdig de nadruk scheen gelegd te hebben op de vrijheid der plaatselijke kerken.

Docent de Cock besluit met Reitsums afge-zonderde positie te waarderen met het oog op de goederenstrijd.

Dit antwoord was zeker niet bijzonder geschikt om de hoop op een spoedige ineen-smelting te verlevendigen, evenmin als de besluiten door Christelijke Gereformeerde Synode te Assen en Kampen genomen en toch zou er eerlang een week aanbreken, waarin Ds. Ploos van Amstels ziel waarlijk jubelde in de verrassingen Gods.

Die week daagde met de 8ste september 1891, toen de Gereformeerde kerken in doleantie samenkwamen in voorlopige synode te 's-Gravenhage.

In de redevoering, door Ds. Ploos aan de vooravond gehouden, spreekt hij nauwelijks over de ineen-smelting. Het blijkt ons, hoe dit zo kwam als we lezen in 't Naschrift aan deze rede toegevoegd. "Wie had het kunnen denken, eer de synode samenkwam, dat wij tot zulk een heerlijk einde zouden komen? Uitgestelde hoop krenkt het hart. Wij waren al zo gewoon aan allerlei teleurstellingen op het gebied der vereniging, dat die door velen voor bijna onmogelijk werd gehouden".

Doch wie beschrijft, wat beven van vreugde door zijn ziel voer, toen op 9 september 1891 de broeders Van Andel, Bavinck, Lindeboom, Littooy en Noordt zij de eivolle Westerkerk binnentraden, begroet door het psalmgezag der van hun zitplaats opgerezen broeders en de praeses synodi hun toeriep: "Broeders, een ogenblik, waarin heilige feestvreugde door het hart trilt, schenkt ons thans de Heere. Uw verschijning in deze kring is ons een geestelijke genieting, een teken van de gunste onzes Gods!" - en Ds. Van Andel betuigde: "Ik wil u de geest vertolken, die op onze synode heeft geheerst. Het was ons ernst om van de Heere te begeren, dat wij niet langer als twee corpsen tegenover de vijand zouden staan. Het is waar, wat door u zo straks werd opgemerkt: de kerk is voor de wederkomst des Heeren een vreemdelinge.

Doch vreemdelingen verenigen zich licht, wanneer ze schatten hebben te vervoeren door een vijandelijk land! ... Zal het sluiten dezer Unie onmogelijk blijken? Nee, God de Heere heeft wel Joden en Heidenen, die door een goddelijke wet gescheiden waren, weten te verenigen, tot één lichaam, - Hij zal ook ons de vereniging schenken!"

Stationssingel 50
Tel. 08385 - 13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

Wel eens op
TEXEL
geweest?

Beslist de moeite waard.
Bos, duinen, zee, vogel-
broedplaatsen,
visgelegenheid, etc.,
en ... rust.

U kunt op
'DE VERRASSING'
gebruik maken van
volledig pension voor
groot en klein.

Prijzen v.a. f 270,- p.w.
Of u kunt kiezen voor
een bungalow met alle
comfort of sta-caravan.

Voor 60-plussers
speciale voor- en
naseizoenprijzen.

Vraag vrijblijvend onze
kleurenfolder aan.
Tel. 02223-661 of 391.

PLAATST UW FAMILIEBERICHTEN IN BEWAAR HET PAND

In "Irene" bent u voor
eten en drinken en lo-
geren onder eigen men-
sen, die op gezellige,
vakkundige en betaal-
bare wijze aan uw wen-
sen voldoen!

HOTEL - PENSION

'IRENE'

Fam. Bostelaar
ELSPEET
tel. 05779 - 1236
OOSTKAPELLE
tel. 01188 - 2929

1958 - 25 Jaar - 1983

**Woninginrichting
en stoffering**

Meubelen en
vloerbedekking
Gordijnen -
zonwering enz.

Vrijblijvend komen wij
bij U aan huis met onze
stalen collecties.

Bel ons eens voor een
afspraak.

Beleefd aanbevelend
B. Elderkamp
Frankenord 17
Rotterdam
Tel. 010 - 823487

Een wandel met God 22

Levensbeschrijving
van
Ds. J.J.A. Ploos van
Amstel

XI. In doleantie (III)

Op 21 oktober nam de kerkeraad van Reitsum een voorstel aan van de classis Dokkum der Chr. Geref. Kerk om elkaanders attestaties aan te nemen.

Ploos liet zich sedert ook op de classicale vergaderingen der Chr. Geref. Kerken vinden en eiste onvermoeid ineen-smelting der beide kerkengroepen.

Toch liet hij door zijn gevoel zich geenszins beheersen. Hij had ook in dezen de waarheid en de vrede lief.

Een vrije blik in zijn ziel met al haar roerselen gaf hij in het boeiend geschreven vlugschrift: **Hoe komen wij tot vereniging met de Christelijke Gereformeerde broeders?** in 1887 bij Jongbloed uitgegeven.

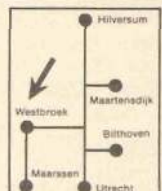
Hij begint met de betuiging: "Ik heb de Christelijke Gereformeerde broeders lief, namelijk die broeders, die de waarheid hartelijk liefhebben, zelfs al zijn ze wat partijdig! Daarom maken mij hun aanvallen niet boos, maar wel innig bedroefd. Zal er vereniging komen, dan is vóór alles nodige een hart, dat niet boos is, maar bidt."

Voorts belijdt hij: "als ik mijn broeders op plaatsen, waar een Christelijke Gerefor-meerde gemeente bestaat, help zich te organiseren, dan geschiedt zulks met een bloedend hart. Dat weet Hij, die mijn hart kent. Ik kan schreien over de breuke Sions". Toch kan Ds. Ploos zijn vrienden "niet aanraden: voeg u dadelijk bij de Christelijke

Een verantwoord adres voor al uw

Huishoudelijke Apparaten

- de BESTE merken voor een lage prijs.
(SIEMENS, ESTA, GRAM, LIEBHERR,
MIELE, VELO)
- service en bezorging door heel Nederland.

VINK-WITGOED-WESTBROEK

Dr. Wefferweg 17 - Westbroek - Tel. 03469 - 1459, b.g. 1209

ENERLEI SPRAAK- ENERLEI WOORD

In kerkelijk Nederland is een spraakverwarring gekomen. Men verstaat elkaar niet meer door de hoeveelheid bijbelvertalingen. En de stroom vertalingen breidt zich nog steeds uit. Ook de spraakverwarring wordt almaar groter.

U kunt er aan meewerken dat de **STATENVERTALING** onder ons volk bewaard blijft, zodat we weer komen tot **Enerlei spraak - enerlei Woord**.

U kunt b.v. een gift overmaken op giro 1 355 824, penn.m. GBS Veenendaal.

Beter is nog om donateur te worden, minimum contributie f 5,- per jaar.

U ontvangt dan viemaal per jaar het informatieve blad **STANDVAS-TIG**, dat u volledig op de hoogte houdt van het werk van de Gereformeerde Bijbelstichting.

U hoeft geen postzegel te plakken als u zo adresseert:

**GEREFORMEERDE
BIJBELSTICHTING**

ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT